

Sivan SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Vammaispalveluihin liittyvää lainsäädäntöä osa 3. asumispalvelut, asumisen tuki ja vammaispalvelun kuulumiset

Vammaisneuvosto 18.4.2024

Asumisen tuki

Sosiaalihuoltolain mukaiset asumispalvelut

- Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ovat: tilapäinen asuminen, tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen.

Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen

- Palveluasuminen on subjektiivinen oikeus vaikeavammaiselle henkilölle, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Kehitysvammalain mukaiset asumispalvelut

- Kehitysvammalakia sovelletaan silloin, kun henkilö ei täytä vammaispalvelulain mukaisen palveluasumisen saamisen edellytyksiä. Kehitysvammalain mukaiset palvelut eivät edellytä vaikeavammaisuutta.

Asumisen tuki

Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen

- Vaikeavammaisena pidetään asiakasta, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.
- Mitään vammaisryhmää ei voida sulkea säännöksen soveltamisen ulkopuolelle. Palveluasuminen voidaan myöntää myös lapselle.
- Palveluasumista ei ole velvollisuutta järjestää vaikea- ja monivammaisille henkilöille, joiden vaikean vamman tai sairauden vuoksi riittävää huolenpitoa ei ole mahdollista turvata avohuollon toimenpitein esim. sairaanhoidollinen osaaminen.
- Palveluasuminen voidaan järjestää asumisyksikössä tai ryhmäkodissa (ympäri vuorokautinen tai yhteisöllinen asumispalvelu).

Asumisen tuki

Palveluasumisen sisältö ja toteuttaminen

- Asiakkaan avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden kokonaisuudessa.
- Palvelujen käyttäjän näkökulmasta keskeistä on palvelujen riittävyys ja sopivuus, palvelukokonaisuuden saumattomuus ja asiakaslähtöisyys.
- Palveluasumisen mahdollistamiseksi asuntoon voidaan tehdä muutostöitä tai hankkia erilaisia laitteita esim. turvapuhelin.
- Palvelut voidaan järjestää muun muassa; henkilökohtaisena apuna, kotihoitona, omaishoidon tuella, kotisairaanhoidon avulla, yhdistämällä näitä tukimuotoja ja tarvittaessa luomalla yksilöllisiä palveluratkaisuja.
- Palveluasuminen on aina asiakkaalle maksuton kokonaisuus, vaikka se muodostuisi eri lakien perusteella järjestettävistä, erillisinä palveluina toteutettuna maksullisista palveluista.

Asumisen tuen järjestäminen

- **Ympäri vuorokautinen asumispalvelu** sisältää välttämättömän avun vuorokauden kaikkina aikoina. Apu voi olla esimerkiksi avustamista liikkumisessa, virkistystoiminnassa, hankintojen tekemisessä, ulkoilussa, pukeutumisessa, henkilökohtaisen hygienian hoidossa ja lääkityksestä huolehtimisessa.
- **Yhteisöllisessä asumispalvelussa** asukas saa apua mm. liikkumiseen, pukeutumiseen, hygienian hoitoon, ruuanlaittoon ja ruokailuun, siivoukseen sekä lääkityksestä huolehtimiseen. Ohjaajat ovat paikalla yöaikaa lukuun ottamatta.
- **Tuetussa asumisessa** asiakas saa palvelun omaan kotiin. Palvelu on suunnattu asiakkaille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden vuoksi apua arjen sujumiseen. Tavoitteena on, että asukas pystyy elämään mahdollisimman itsenäistä elämää omassa kodissaan.

Asumisen tuki kehitysvammalain perusteella

- Asumispalvelut on järjestettävä myös kehitysvammaiselle henkilölle vammaispalvelulain mukaisena palveluasumisena, mikäli hän täyttää palvelun myöntämisen edellytykset.
- Jos muiden lakien mukaiset palvelut eivät ole riittäviä ja sopivia, asiakkaan asumispalvelu on järjestettävä erityishuoltona kehitysvammalain perusteella.
- Asumisen järjestämisen edellytyksenä ei ole vaikeavammaisuus, vaan oikeus asumispalveluun kehitysvammalain perusteella.
- Laissa ei ole ikärajaa, vaan palveluja tulee järjestää kaikenikäisille kehitysvammaisille yksilöllisen tarpeen perusteella.
- Asumisen järjestämisen sisältöä ei ole säännelty kehitysvammalaissa, mutta laitoshoidon viimesijaisuuden periaate mainittu. Lakiin on myös lisätty itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevat säännökset, jotka ovat velvoittavia.
- Palvelun järjestämistavasta ja sisällöstä täytyy sovitaan erityishuolto-ohjelmassa.

Asumisen tuen rajapinnat ja muut palvelut

- Henkilökohtainen apu ja asumispalvelu
  - Palveluasuminen ja henkilökohtainen apu ovat luonteeltaan erilaisia. Henkilökohtainen apu auttaa vammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan kodin ulkopuolella ja asumispalvelun asumispalveluun kuuluvassa kokonaisuudessa.
  - Huomioitava rajoittamiseen liittyvät asiat.
- Päiväaikainen toiminta (päivätoiminta, työ,- ja avotyötoiminta) ja asumispalvelu
  - Asumisen tuen asiakkaat osallistuvat päiväaikaiseen toimintaan 1-5 vrk/vk.
  - Päivätoiminta vahvistaa asiakkaiden elämänlaatua, sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa omatoimisen elämän valmiuksia.

Vammaispalvelun kuulumiset

Kuljetuspalvelun ja sosiaalityö- ja sosiaaliohjauksen asiakastyytyväisyyskysely
Kanteluratkaisu

Kuljetuspalvelujen ja sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen asiakastyytyväisyyskysely

- Asiakaspalautekyselyt toteutetaan yhteistyönä Siun soten, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen ja Pohjois-Karjalan Matkojenyhdistelykeskuksen (MYK) kesken. Palautetta käytetään vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun sekä sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen kehittämässä.
- Kyselyt tehty parillisina vuosina 2018 alkaen.
- Kysely lähetetään asiakkaille huhtikuussa, myös sähköisesti vastaaminen mahdollista. Vastausten analysointi kesäkuun aikana, jonka jälkeen vastausten julkistaminen yhteistyössä PK-sotun ja MYK:n kanssa.
- Sisältää NPS-kysymykset.

Kantelu (5.4.2024, ISAVI/480/2022, Julkinen)

- Aviin on 17.1.2022 saapunut Kynnys ry:n Joensuun toimikunnan tekemä kantelu Siun soten järjestämästä henkilökohtaisesta avusta.
  - **Avustajatuntien määrästä ja palvelun laadusta. Tyytymättömyyttä, huolta tiukentuneesta linjasta henkilökohtaisen avun myöntämisessä.**
  - Kantelussa vammaisia ikäihmisiä on syrjitty iän takia. Korkeaan ikään vedoten syntymästä saakka näkövammaisia ihmisiä on kielletty tai ohjattu olemaan käyttämättä apua siivoukseen tai ruuan valmistukseen. Vammaisia ikäihmisiä on ohjattu käyttämään maksullisia kotihoidon palveluja ja ateriapalvelua. Päätöksiä on pysyvästi toimintakykynsä menettäneille henkilöille annettu muutamaksi kuukaudeksi kerrallaan.

Kanteluratkaisu (5.4.2024, ISAVI/480/2022, Julkinen)

- Vaikeavammaisuudessa on kyse koko elämän ajan kestävästä toimintarajoitteesta, mikä huomioitava arvioitaessa palveluiden ja tukitoimien järjestämistapaa ja riittävyttä elämäntilanteeseen. Myös ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä ja ikääntyneinä vammautuneilla henkilöillä on oikeus palveluihin ja tukitoimiin vammaisuuden perusteella samoin perustein kuin muillakin vammaisilla henkilöillä.
- Hallituksen esityksen (HE 166/2008) mukaan ikääntymiseen liittyvä vammaisuus on erotettavissa normaaliksi katsottavasta ikääntymisestä. Tähän avun ja tuen tarpeeseen vastataan tapahtuisi muun yleis- ja erityislainsäädännön nojalla.
- Hallikainen toteaa, että ikääntyneen näkövammaisen asiakkaan palvelutarve arvioidaan moniammatillisesti ikäihmisten palvelualueen kanssa ja henkilökohtaista apua myönnetään palvelusuunnitelman mukaan näkövammasta aiheutuvaan avun tarpeeseen.
- Viranhaltijan päätös määrittää henkilökohtaisen avustajan tehtävät, tuntimäärät, palvelun sisällön ja muiden palvelujen vastuut vaikeavammaisen henkilön arjen tukemisessa. Henkilökohtaiseen apuun ei kuulu hoito-, hoiva- ja huolenpito sekä valvonta, esim. lääkehoito, hoitotoimenpiteet ja vaikeavammaisen henkilön puolesta tekeminen. Henkilökohtaisen avun palvelun lähtökohtana on tukea vaikeavammaista henkilöä tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä ja poistaa vamman aiheuttamaa haittaa.
- Asia ei anna aluehallintovirastolle aihetta enempään.

Kiitos!

Kristiina Räsänen
kristiina.rasanen@siunsote.fi

